

เนื้อเรื่อง

การจัดทำแผนหมู่บ้าน /ชุมชน หรือแผนแม่บทชุมชน เป็นกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านชุมชน โดยเริ่มจากการกระตุ้น จิตสำนึกความรับผิดชอบของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนให้มีจิตสำนึกแล้วร่วมกันคิด ร่วมกันจัดหา ร่วมกันเรียนรู้ /วิเคราะห์ เพื่อให้รู้และเข้าใจตนเอง โดยใช้กระบวนการชุมชน คือการสำรวจข้อมูลปัญหาและศักยภาพของชุมชน การวิเคราะห์สาเหตุ /แนวทางแก้ไข แล้วกำหนดอนาคต และ ทิศทางการพัฒนาตนเอง / หมู่บ้านชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชนซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชน แผนชุมชนบ้านแพะ ได้จัดทำโดยคณะกรรมการ หมู่บ้านและชุมชน โดยได้รวบรวมข้อมูลของชุมชนด้านต่างๆ ตลอดจนสภาพปัญหาของชุมชน แล้วกำหนดทิศทางที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาชุมชนสู่อนาคตที่ชุมชนต้องการ ตลอดจนเป็นบทเรียนในการพัฒนาหมู่บ้านโดยภาพรวมซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและให้การสนับสนุนของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นรูปธรรม

หมู่ที่ 4 บ้านแพะ ตำบลสบปราบ อำเภอสบปราบ มีการจัดสวัสดิการของชุมชนในช่วงที่ผ่านมา มีลักษณะการจัดสวัสดิการ โดยชุมชน/ของชุมชน คือเครือข่ายองค์กรสวัสดิการ ชุมชนท้องถิ่นตำบลสบปราบ เป็นเครือข่ายองค์กร ออมทรัพย์ชุมชน ที่มีการรวมตัวกัน ของกลุ่มองค์กรการเงินชุมชนในท้องถิ่นตำบลสบปราบ และหมู่บ้านทุ่งรวงทอง วัตถุประสงค์เพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนวันละ 1 บาท โดยการปรับฐานคิดจากการออมเพื่อกู้ การออมเพื่อให้ใช้เงินเพียงวันละ 1 บาท เป็นเครื่องมือในการบูรณาการกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแพะ นำไปสู่การพัฒนาระบบสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นที่สามารถจัดสวัสดิการครบวงจรชีวิต ด้านเกิด แก่ เจ็บและตาย จัดตั้งกองทุนธุรกิจหมู่บ้าน กองทุนกลางและขยายผลสู่กองทุนสวัสดิการหมู่บ้านได้

เครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลสบปราบเชื่อมประสานการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลท้องถิ่น เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2550 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนภายในท้องถิ่น
2. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติภายในท้องถิ่น
3. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบัน

การเมือง และสถาบันการปกครองภายในท้องถิ่น

เครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นตำบลสบปราบ มีโครงการสร้างการบริหารจัดการ โดยมีสภาเครือข่ายองค์กรชุมชนตำบลสบปราบ ซึ่งมีสมาชิกเป็นอาสาสมัครพัฒนาองค์กรชุมชน จำนวน 45 คน มาจากชุมชนที่จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นแล้ว และสภาเครือข่ายองค์กรชุมชนท้องถิ่นตำบล สบปราบคัดเลือกและแต่งตั้ง คณะกรรมการดำเนินงาน กองทุนสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นตำบลสบปราบจำนวน 15 คน จากสมาชิกที่เป็นอาสาสมัครพัฒนาองค์กรชุมชนที่มีอยู่ในสภา โดยมีที่ปรึกษาจากสมาชิกกิตติมศักดิ์ และผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนตำบลสบปราบ

กระบวนการได้มาซึ่งสภาเครือข่ายองค์กรชุมชนท้องถิ่นตำบลสบปราบโดยการเสนอชื่อผู้แทนที่เป็น คณะกรรมการดำเนินการกองทุนสวัสดิการชุมชนแล้ว 45 คน เรียกว่าสภาเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นตำบลสบปราบ

กระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินการกองทุนสวัสดิการท้องถิ่นตำบลสบปราบ จำนวน 15 คน วาระดำเนินงานมีวาระครั้งละ 4 ปี

เครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชนท้องถิ่นตำบลสบปราบ ได้มีการเชื่อมประสานกับชุมชนท้องถิ่นตำบลสบปราบ และสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช) และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พ.อ.ช.) ในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการสังคมและกองทุนหลักประกันสุขภาพชุมชน ซึ่งในทางชุมชนท้องถิ่นตำบลสบปราบได้จัดสรรงบประมาณสมทบ กองทุนหลักประกันสุขภาพชุมชน จำนวน 1,200,000 บาท (หนึ่งล้านสองแสนบาทถ้วน) ในปีงบประมาณ 2551

สถานะปัจจุบันของกองทุนสวัสดิการชุมชน

วันที่ก่อตั้งกองทุน : วันที่ 1 มิถุนายน 2550

จำนวนสมาชิกเริ่มแรก 75 ราย จำนวนสมาชิกปัจจุบัน 155 ราย

จำนวนเงินทุนเริ่มแรก 19,640 บาท จำนวนเงินทุนปัจจุบัน รวม 369,100 บาท

ปัจจุบันมีเงินทุนทั้งสิ้น 4,797,153 บาท สมาชิกจำนวน 399 ราย

เครือข่ายองค์กรสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น ต.สบปราบ จะประสบผลสำเร็จ มีปัจจัยและเงื่อนไขดังนี้ จะต้องมีส่วนองค์กรชุมชนที่มาจากกลุ่มคนที่หลากหลาย มีระบบฐานข้อมูลเพื่อเกิดการรับรองสถานภาพ มีการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง มีการระดมทุน จากภายในและภายนอก มีการจัดระเบียบข้อมูล ข้อบังคับของกองทุน ดำเนินการอย่างเป็นระบบและชัดเจน ติดตามตรวจสอบประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การขยายผล ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การบูรณาการแผนชุมชนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญและมีส่วนช่วยให้ชุมชนสามารถขับเคลื่อนไปอย่างมีทิศทาง

การจัดทำแผนชุมชนให้มีคุณภาพครบถ้วนถูกต้องนั้นได้ดำเนินการ ดังนี้

- 1.สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจ กับหน่วยงานภาคภาคีพัฒนาและแกนนำชุมชนต่างๆ ให้เห็นประโยชน์ และความเห็นความสำคัญของแผนชุมชน
- 2.สำนักงานพัฒนาชุมชนในฐานะเลขานุการ เสนออำเภอออกคำสั่งแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมเป็นผู้ประสาน และเป็นที่ปรึกษาการจัดทำแผนชุมชนโดยเฉพาะการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ / ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นที่ปรึกษาในแผนชุมชน
- 3.คณะทำงานฯ ระดับตำบล ประสานเครือข่ายศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน (ศอช.ต)อาสาพัฒนาชุมชน(อช.) เข้าร่วมเป็นแกนนำจัดเวทีประชาคม
4. คณะทำงานฯ ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน จัดเวทีประชาคม โดยมีแกนนำและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเป็นที่ปรึกษา
- 5.คณะทำงานฯ ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ดำเนินการตามกระบวนการจัดทำแผนชุมชนโดยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์อำเภอ และแผนพัฒนาท้องถิ่น
- 6.ติดตาม ประเมินผล และสรุปผลการบูรณาการแผนชุมชน โดยใช้เกณฑ์การประเมินมาตรฐานแผนชุมชน ตามตัวชี้วัดที่กำหนด

จากการเข้าไปประชุม ในพื้นที่หลาย ๆ ครั้ง คณะกรรมการแต่ละกลุ่ม/ องค์กร ในพื้นที่ก็ให้ความร่วมมือ เข้าร่วมประชุมกันครบถ้วนทุกครั้ง ทำให้การทำงานในพื้นที่ของข้าพเจ้าเป็นไปด้วยความราบรื่น ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากข้าพเจ้า “พักค้างในพื้นที่ มีงานไหนไปงานนั้น” หมายถึง หากในพื้นที่ตำบลสบปราบมีกิจกรรม หรืองานประเพณีต่าง ๆ งานแต่งงาน งานศพ งานบวช ฯลฯ ข้าพเจ้าก็มักจะไปร่วมงานสม่ำเสมอ ในตอนเย็น ข้าพเจ้าก็มักจะแวะเวียนไปตลาดสดเพื่อซื้อของหรือพูดคุยกับแม่บ้าน ผู้นำชุมชน ที่มาจับจ่ายซื้อของก็จะทราบ

ข้อมูล / ปัญหาต่าง ๆ ที่มีในหมู่บ้านชุมชนตำบลสบปราบ เพื่อประกอบการจัดทำแผนชุมชน และง่ายต่อการปฏิบัติงานในพื้นที่ต่อไป

บันทึกขุมความรู้ (Knowledge Assets)

- ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล
- ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ
- จัดตั้งคณะที่ปรึกษา
- ประสานงานกับศอช.ต. ภาศึการพัฒนา
- ใช้เวทีประชาคมในการบูรณาการแผนชุมชน
- ติดตาม ประเมินผล สรุปผลการบูรณาการ

แก่นความรู้ (Core Competencies)

- ศึกษาปัญหา รับทราบข้อมูล
- การวิเคราะห์ข้อมูล
- การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์
- การประสานงาน
- แผนชุมชนที่มีคุณภาพ

กลยุทธ์ในการทำงาน

1.ศึกษาปัญหา รับทราบข้อมูล

ความคิดของประชาชนในหมู่ที่ 4 บ้านแพะ ตำบลสบปราบ อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง เนื่องจากมาจากองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น การศึกษาที่ต่างกัน วัยต่างกัน อาชีพต่างกัน คุณภาพชีวิตที่ต่างกัน ฯลฯ ทำให้มีมุมมองที่ต่างกัน เมื่อได้รับข้อมูลไม่ถูกต้อง ทำให้เปลี่ยนแปลงแนวความคิด ข้อมูลก็คิดดี เมื่อข้อมูลไม่ดีก็คิดไม่ดี

ในการศึกษาปัญหาก็ต้องเข้าพื้นที่ หาข้อมูลจากหลายๆความคิด หลายมุมมอง จากร้านน้ำชา ร้านขายของชำ งานศพ งานแต่งงาน งานประเพณีต่างๆ ในชุมชน เพื่อให้ได้รับทราบข้อมูลที่เป็นความจริงที่สุด

หลักการสำคัญ ทำอย่างไรที่จะให้มีการรวมทุนชุมชนอย่างเป็นองค์รวม และเป็นระบบ สามารถจัดตั้งกองทุนขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือเอื้ออาทรซึ่งกันและกันนำไปสู่การจัดสวัสดิการภาคประชาชนได้ตามความต้องการของสมาชิกโดยการให้สิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการกับสมาชิกทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย อย่างทั่วถึง และเป็นธรรม

ตามหลักการนี้ หมายความว่า ชุมชนเกิดการรวมทุนที่เป็นทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจและทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นองค์รวมซึ่งสมาชิกในชุมชนทุกคนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมของการระดมทุน เพื่อจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน และมีสิทธิในความเป็นเจ้าของกองทุนตลอดจนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การตรวจสอบดูแล และร่วมกันพัฒนาองค์กรให้เข้มแข็งเป็น

สถาบันหลักในการส่งเสริมการเรียนรู้ ร่วมกันอย่างจริงจัง อันทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่แห่ง การสร้างสรรค์บนพื้นฐาน 7 ประการ คือ

- 1.) ความเข้าใจ
- 2.) ความพร้อม
- 3.) ความเชื่อมั่น
- 4.) ความหลากหลาย
- 5.) ความศรัทธา
- 6.) ความสัมพันธ์
- 7.) ความรู้

2.การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลก็นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาสาเหตุ และแนวทางแก้ไข โดยระดมมันสมองจากทีมงานสำนักงาน พัฒนาชุมชนอำเภอสบปราบ

เจ้าหน้าที่ภาครัฐต้องเป็นวางตัวเป็นกลาง รับฟังข้อมูลทั้งสองฝ่าย สร้างความสามัคคี เที่ยงธรรม สร้าง ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ไม่บิดเบือน รับฟังข้อมูลข่าวสารรอบด้านและเผยแพร่ข่าวสารด้วยความถูกต้องและมี เหตุผล ประสานความสามัคคีในชุมชน ชี้แจงทั้งเหตุและผล อย่างเหมาะสม

3.การสื่อสาร ประชาสัมพันธ์

เทคนิคส่งเสริม สนับสนุน ประสานความสามัคคีในชุมชน และประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นความ จริงถูกต้อง เพื่อให้ชุมชนสงบสุข เมื่อประชาชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ไม่หักล้างซึ่งกันและกัน ต่างฝ่ายก็เปิดใจรับ ข้อมูลซึ่งกันและกัน หันหน้าคุยกัน ก็ไม่เกิดปัญหาในชุมชน

4.การประสานงาน

ใช้เทคนิค ในการประสานกับผู้นำชุมชนบ้านแพะ ประชาชนในหมู่บ้านมีความเข้าใจข้อมูลข่าวสารที่ ถูกต้อง มีความรับผิดชอบ ความรักในชุมชนของตนเอง เข้าร่วมประชุมอย่างพร้อมเพรียงแลกเปลี่ยนเรียนรู้กล้าที่ จะนำเสนอข้อมูล ข่าวสาร ชุมชนก็มีเครื่องมือ และทิศทางในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องยั่งยืน

เป็นความสำเร็จที่รู้สึกภาคภูมิใจในการทำงานที่สามารถแก้ไขปัญหาในชุมชน ทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญ ในการเข้าร่วมประชุม /ประชาคม การจัดทำแผนชุมชน ประโยชน์ของการมีแผนชุมชน

5.แผนชุมชนที่มีคุณภาพ

เป็นแผนชุมชนบ้านแพะ หมู่ที่ 4 มีข้อมูลครบถ้วนมาจากความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่าง แท้จริงและสามารถเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาข้อมูลแผนหมู่บ้าน/ชุมชน มีความสมบูรณ์ ครบถ้วน สอดคล้องกับ การวิเคราะห์ปัญหาของหมู่บ้าน/ชุมชนและเชื่อมประสานกับแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กฎระเบียบ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

- ข้อมูล (จปฐ. กชช2ค)
- การระดมมันสมอง
- เทคนิค AIC

- เกณฑ์การประเมินมาตรฐานแผนชุมชน ตามตัวชี้วัด
- การจัดการความรู้